

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

ПРАВО

Випуск 19

Том 2

Ужгород-2012

ББК 72.96.67 УЗЗ

УЗЗ

УДК 001:34

Журнал включено до переліку науковофахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.

Постанова Президії ВАКУ України № 205/5 від 08 червня 2005 року.

Проведено перереєстрацію видання, Постанова Президії ВАКУ України № 105/3 від 08 липня 2009 року.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор: Бисага Ю.М., д.ю.н., професор
Заст. гол. редактора: Гарагонич О.В., к.ю.н., доцент
Вчений секретар: Белов Д.М., к.ю.н., доцент
Члени редколегії: Бобровник С.В., к.ю.н., професор
Булеца С.Б., к.ю.н., доцент
Воронова Л.К., д.ю.н., професор, академік Академії правових наук України
Гомонай В.В., к.ю.н., доцент
Греца Я.В., к.ю.н., доцент
Грошевий Ю.М., д.ю.н., професор, академік Академії правових наук України
Дзера О.В., д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії правових наук України
Козюбра М.І., д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії правових наук України
Колодій А.М., д.ю.н., професор
Кубічек П., к.ю.н., професор, Університет імені Я.А. Коменського, м. Братислава (Словацька Республіка)
Лазур Я.В., д.ю.н., професор
Лемак В.В., д.ю.н., професор, член-кореспондент Академії правових наук України
Марек К., к.ю.н., професор, Університет імені Т.Г. Масарика, м. Брно (Чеська Республіка)
Марцеляк О.В., д.ю.н., професор
Митровка Я.В., к.ю.н., доцент
Палінчак М.М., к.і.н., доцент
Патакійова М., професор, доктор права, к.ю.н., проректор Університету імені Я.А. Коменського, м. Братислава (Словацька Республіка)
Петришин О.В., д.ю.н., професор, академік Академії правових наук України
Праневічне Б., к.ю.н., професор, Університет імені Міколаса Ромеріса, м. Вільнюс (Литовська Республіка)
Рогач О.Я., д.ю.н., професор
Семерак О.С., к.ю.н., професор
Сідак М.В., д.ю.н., професор
Скрипнюк О.В., д.ю.н., професор
Фазикош В.Г., к.ю.н., професор
Чечерський В.І., к.ю.н., доцент
Ярема В.І., д.е.н., професор

**Рекомендовано до друку Вченою радою Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»,
протокол № 4 від 26 квітня 2012 року.**

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія ВК № 7992, видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення
09.10.2003 р.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО.....9

Басай О.В. ВИНИКНЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ТВІР, СТВОРЕНИЙ ЗА ЗАМОВЛЕННЯМ.....	9
Берназ-Лукавецька О.М. ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ОБМІНУ ЖИТЛА ЗА ПРОЕКТОМ ЖК УКРАЇНИ.....	11
Бірюков В.І. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ДОГОВОРІВ ДОРУЧЕННЯ І КОМІСІЇ ЯК ПІДВИДІВ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ ПОСЛУГ	14
Бойко Н.М. ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ПОРУШЕННЯ УМОВ ДОГОВОРУ ПОЗИЧКИ.....	17
Булеца С.Б. ДО ПИТАННЯ ПРО «ОБ'ЄКТ» ПРИ ЗДІЙСНЕННІ МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	20
Бурова Л.І. ПОНЯТТЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	23
Валах В.В. ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСОБЛИВОГО ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	26
Васильєва В.В. ДОГОВІР ЯК ОСОБЛИВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ФАКТ.....	28
Войтенко Т.В. ПОНЯТТЯ ШЛЮБУ.....	30
Вонсович Х.І. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ДОГОВОРУ ПРО СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО.....	33
Гейнц Р.М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІШАНОГО І НЕПОЙМЕНОВАНОГО ДОГОВОРІВ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ.....	35
Грабовська Г.М. СПОСОБИ ТА ФОРМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА.....	38
Греков Є.А. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА ТВОРИ АРХІТЕКТУРИ.....	40
Гула О.І. ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПАТЕНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	43
Давидова І.В. КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ ПРАВОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ВНАСЛІДОК ПОМИЛКИ ТА ОБМАНУ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	46
Демчук А.М. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ ЗБЕРІГАННЯ НА ТОВАРНОМУ СКЛАДІ.....	48
Доценко О.О. СПОСОБИ ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ШОУ-БІЗНЕСУ.....	52
Кармаза О.О. ДО ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ЩОДО ЖИТЛА В СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ЖИТЛОВОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ.....	55
Кізлова О.С. АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «РУХОМЕ» ТА «НЕРУХОМЕ» МАЙНО У КОНТЕКСТІ РОЗГЛЯДУ ІНСТИТУТУ ЗАСТАВИ.....	57
Кирилюк А.В. ВИДИ ПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	60
Конончук Н.М. ПРАВА ДИТИНИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ЇЇ СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ У СІМ'Ї: ПРАВО НА ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї ТА ПРАВО НА СПІЛКУВАННЯ.....	63
Корновенко С.В. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	65
Короленко В.М. ЗАХИСТ ПРАВА НА ЗАРОБІТНУ ПЛАТУ У НАКАЗНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА КРАЇН СНД.....	68
Косенчук В.Ю. ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОЧИНУ, УКЛАДЕНОГО З ПОРУШЕННЯМ ПЕРЕВАЖНОГО ПРАВА.....	72
Кривенко Ю.В. ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «МОРАЛЬНІ ЗАСАДИ СУСПІЛЬСТВА» В ЦИВІЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	75
Крушельницька Г.Л. ДИКІ ТВАРИНИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ОБ'ЄКТ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	77
Кулина Ю.А. СТРАХОВИЙ ВИПАДОК ЯК ОДНА З ІСТОТНИХ УМОВ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КАСКО.....	80
Мазіна О.О. ФОРМУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ ПРО ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОНТРАФАКЦІЮ В АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ.....	82
Мазуренко С.В., Бузовська Н.В. ПОНЯТТЯ ФОТОГРАФІЧНОГО ТВОРУ АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	85
Меленко О.В. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО»: ТРАДИЦІЙНИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ.....	87
Миньо М.М. ВИДИ ДОГОВОРУ НАЙМУ ЗА РИМСЬКИМ ПРАВОМ.....	90

Форма такого договору повинна бути тільки письмовою. При цьому нотаріальне посвідчення цього договору можливе, якщо це передбачено угодою сторін цього договору, а саме сурогатною матір'ю і генетичними батьками.

Умовами такого договору можуть бути: строк, місце і ціна договору, умови щодо компенсації витрат на медичне обслуговування сурогатної матері; заклад, в якому буде здійснюватися запліднення та прийматимуться пологи; наслідки народження дитини з фізичними чи психічними недоліками; наслідки відмови сурогатної матері надати згоду на запис подружжя батьками дитини; умови та строки оплати послуг сурогатної матері; підстави для зміни та розірвання договору, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору; інші умови, які сторони будуть вважати за доцільне включити в договір.

Договір про сурогатне материнство може бути як комерційним, так і не комерційним. При комерційному сурогатному материнстві сурогатна мати отримує плату або іншу матеріальну винагороду. Некомерційне сурогатне материнство не передбачає оплати чи матеріальної винагороди, крім оплати витрат, пов'язаних із вагітністю.

У договорі має бути точно сформульовано наслідки невиконання або неналежного виконання сторонами умов договору. Одним із наслідків порушення умов до-

говору може бути цивільно-правова відповідальність. Сторони несуть цивільно-правову відповідальність за неналежне виконання або невиконання умов цього договору відповідно до чинного законодавства. Договором може бути передбачено конкретний розмір штрафних санкцій за порушенням його умов. Договір зазвичай містить умови про обставини непереборної сили (форс-мажор) як підставу звільнення від відповідальності за цим договором. До обставин непереборної сили зазвичай належить смерть сурогатної матері, викидень, інше ушкодження здоров'я, народження померлої дитини тощо. У цих випадках розмір відшкодування визначається за згодою сторін. При цьому обов'язок оплати медичного обслуговування, витрат на поховання сурогатної матері обов'язково покладається на замовника.

Висновки. Підсумовуючи, можемо сказати, що договір сурогатного материнства – це договір, згідно з яким сурогатна мати (виконавець) після імплантації або трансплантації в її організм (без використання її біологічного матеріалу) ембріона чоловіка та жінки, які перебувають у шлюбі та надали свій генетичний матеріал (замовники), зобов'язується виносити, народити та передати дитину замовникам, а замовники зобов'язуються оплатити виконавцеві фактичні витрати, пов'язані з виконанням ним договору, та винагороду, якщо інше не встановлено договором.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Мироненко В.П. Семейное право Украины: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / В.П. Мироненко, С.А. Пилипенко; [за заг. ред. В.П. Мироненко]. - К.: Правова єдність, 2008. - 477 с.
2. Процьків Н.М., Никофорак В.М. Цивільне право України (особлива частина). Навчальний посібник. - Чернівці: Чернів. Нац. ун-т, в-во «Зелена Буковина» 2011.-320с.
3. Митрякова Е.С. Правовое регулирование суррогатного материнства в России: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 2006.
4. Пестрикова, А.А. П 28 Суррогатное материнство в России : монография / А.А. Пестрикова. — Самара : Самар. гуманит. акад., 2008. — 180 с
5. Дикова Ирина Анатольевна Регулирование отношений возникающих при применении вспомогательных репродуктивных технологий в семейном и гражданском праве России : автореферат дис. кандидата юридических наук. Моск. акад. экономики и права 2011.
6. Семейный кодекс України : наук.-практ. комент. / за ред. І.В. Жилінкової. — Х., 2008.-855с.
7. Антокольская М.В. Семейное право : учеб. — 2-е изд., перераб. и доп. — М., 2000.-178с.
8. Майданик Р. Договір про сурогатне материнство за українським правом: питання теорії та практики// Право України. – 2012. - №9. – С.215-224.
9. Вонсович Х.І. Деякі аспекти договору сурогатного материнства// Правові реформи в Україні: реалії сьогодення [Текст]:Ч.2: матеріал ІV Всеукр. наук.-теорет.конф., Київ, 11 жовт. 2012р. – Нац. акад. внутр. справ, 2012.-252 с.
10. Інструкція про порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23 грудня 2008 р. № 771.
11. Про затвердження умов та порядку штучного запліднення та імплантації ембріона (ембріонів) та методів їх проведення : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 4 лютого 1997 р. № 24.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІШАНОГО І НЕПОЙМЕНОВАНОГО ДОГОВОРІВ: СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ

THE LEGAL REGULATION OF MIXED AND SPECIFIC CONTRACTS: DIFFERENCES AND SIMILARITIES

Гейнци Р.М.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
Юридичного інституту

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У статті розглядаються основні положення законодавчого регулювання змішаного та непойменованого договорів. За результатами проведеного дослідження визначено особливості правового регулювання даних договорів.

Ключові слова: правове регулювання, змішаний договір, непойменований договір, не передбачений законодавством.

В статье рассматриваются основные положения законодательного регулирования смешанного и непоименованного договоров. В результате проведенного исследования определены особенности правового регулирования данных договоров.

Ключевые слова: правовое регулирование, смешанный договор, непоименованный договор, не предусмотренный законодательством.

The article deals with the basic provisions of legal regulation of mixed and specific contracts. According to the results of the study determined the peculiarities of legal regulation of these contracts.

Key words: the legal regulation, mixed contract, specific contract, unforeseen legislation.

Постановка проблеми. Динамізм та ускладнення сучасного економічного обігу зумовлюють виникнення нових відносин, що потребують договірної регулювання, однак договірні конструкції, які слід застосувати для опосередкування таких відносин, Цивільним кодексом України (далі – ЦК України) [1] та іншими актами цивільного законодавства не передбачені. Для забезпечення належного розвитку таких відносин, їх функціонування в межах правового поля законодавець у ч. 1 ст. 6 ЦК України закріпив положення про те, що сторони можуть укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним заходам цивільного законодавства. *У результаті учасники обороту отримали можливість самостійно усунути негативні наслідки відставання закону від життя шляхом створення невідомих формалізованому праву договорів* [2, с. 397]. Це призводить до появи договорів, які в законодавстві не закріплені. Зокрема, сьогодні регулювання відносин економічного посередництва опосередковується дилерськими (дистриб'юторськими) договорами. З метою впровадження ефективних маркетингових заходів, спрямованих на забезпечення ефективного виробництва та збуту товарів, укладаються договори на виконання маркетингових досліджень або договори на виробництво та розміщення реклами та багатьох інших. Такі договірні конструкції в доктрині цивілістики вважаються непоміченими.

Окрім цього, відповідно до ч. 2 ст. 628 ЦК України сторони мають право укласти договір, в якому містяться елементи різних договорів (змішаний договір). У літературі звертається увага на те, що *«передумовою, завдяки якій стало можливим виникнення змішаного договору, є право сторін укласти як договори, передбачені законом, так і договори, які законом не передбачені, але йому не суперечать»* [3, с. 8]. З огляду на зазначене актуальним є виявлення ознак, які притаманні змішаному договору, та його відмінностей від договору непоміченого.

Стан дослідження. Цивільно-правові положення та закономірності регулювання відносин, що складаються при укладенні та виконанні змішаних договорів, були предметом дисертаційного дослідження Р.А. Лідовця «Змішані договори в цивільному праві» (2005 р.). У науковій та навчальній літературі правове регулювання непомічених та змішаних договорів, їх правова природа висвітлюються такими вченими, як В.В. Луць, С.М. Бєрвєно [4]. Проблемами непомічених договорів на дисертаційному рівні сьогодні в Україні досліджується Л.В. Мигалюк. Однак питанню співвідношення правового регулювання даних договірних конструкцій у науці цивільного права не приділено достатньої уваги.

Метою статті є визначення спільних та відмінних підходів у правовому регулюванні змішаного та непоміченого договорів у цивільному праві України.

Виклад основного матеріалу. Виділення непомічених та змішаних договорів ґрунтується, насамперед, на відмінностях нормативного закріплення в цивільному законодавстві. Термін «змішаний договір» вживається безпосередньо у ЦК України, термін «непомічений договір» запроваджено в доктрині цивільного права.

Р.А. Лідовець справедливо вважає, що *«змішаним є договір, у якому поєднуються елементи договорів різних типів, що передбачені законодавством, і, разом з тим, не можна вважати змішаним договір, який поєднує різні види одного типу договору»* [3, с. 13]. Наприклад, у договір купівлі-продажу можуть бути включені умови перевезення та (або) зберігання предмета договору, обов'язок покупця зі сплати ціни товару замінено на обов'язок надати певну послугу чи виконати певну роботу. Враховуючи положення ч. 2 ст. 628 ЦК України, можна констатувати, що змішаний договір поєднує в

собі елементи щонайменше двох різних договорів, тобто за своїм змістом є складним.

ЦК України передбачено, що до відносин сторін у змішаному договорі застосовуються у відповідних частинах положення актів цивільного законодавства про договори, елементи яких містяться в змішаному договорі, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті змішаного договору. Отже, якщо укладено змішаний договір, то, хоча він прямо законом не передбачений, його юридичне регулювання забезпечується правилами, що встановлені до кожного з об'єднаних у ньому договірних типів. Буквальне тлумачення зазначеної вище норми означає, що договором може бути встановлено інше правове регулювання або таке регулювання може впливати із суті договору. З викладеного випливають щонайменше такі принципові моменти:

1) у змішаному договорі поєднуються елементи лише передбачених чинним законодавством договорів, але сторони в договорі можуть відійти від законодавчих положень і врегулювати відносини «на власний розсуд»;

2) у змішаному договорі можуть поєднуватися елементи як передбачених, так і непередбачених законодавством договорів.

Така гіпотеза висувається, зокрема, Л. Мигалюк, яка зазначає, що *«частина 2 ст. 628 ЦК України передбачає право сторін укласти змішані договори і не вказує на обов'язковість того, що змішаний договір повинен містити елементи лише передбачених і врегульованих законодавством договорів»* [5, с. 19].

У навчальній літературі зазначається, що *«непомічені договори існують у вигляді різного роду нетипових договірних конструкцій, які отримали в літературі назву змішаних, комплексних, інтегрованих тощо договорів»* [2, с. 364].

Наведене дає підстави розглядати конструкції змішаного договору як різновид непомічених договорів. Однак таке твердження є дещо спірним. Незаперечним є лише те, що змішані договори не відносяться до жодної з визначених законом груп договорів, оскільки такі угоди містять елементи кількох визначених у законі видів чи типів договорів. У результаті укладення змішаного договору утворюється єдине зобов'язання (у широкому розумінні), яке спрямоване на досягнення єдиної мети, оскільки сторони, поєднуючи умови різних цивільно-правових договорів, пов'язують здійснення своїх прав і обов'язків, передбачених одним із цих договорів, зі здійсненням прав і обов'язків, передбачених іншим договором.

Приєднуючись до висловленої в доктрині цивільного права думки, згідно з якою змішаний договір може містити елементи передбачених законом договорів, слід звернути увагу на конструкцію ч. 2 ст. 628 ЦК України, детальний аналіз якої дає підстави для висновку про те, що у змішаному договорі сторони можуть «відійти» від положень законодавства про договори, елементи яких містяться в такому договорі, якщо це впливає із суті змішаного договору. *За змістом наведеної норми випливає, що спеціальні норми, які регулюють договори, що ввійшли в зазначене поєднання елементів різних договорів, мають пріоритет при колізії з нормами загальної частини зобов'язального права. Водночас такий варіант рішення може бути змінений угодою сторін або сутністю змішаного договору* [2, с. 399]. При цьому для чинності змішаного договору повинні бути дотримані вимоги ст. 203 ЦК України. Як правильно зауважує Р. Лідовець, *«практичне значення інституту змішаних договорів полягає в тому, що він дає можливість сторонам договірних відносин найбільш адекватно ринковим умовам закріпити свої взаємні обов'язки»* [6, с. 53, стаття виконання]

Непомічені договори – це такі договори, модель яких не передбачена в законі. У непомічених договорах сторони самі повинні формулювати зміст договору

і зобов'язань, при цьому вони можуть використовувати аналогію закону і загальні норми зобов'язального права, а також аналогію права, виходячи із загальних начал і сенсу цивільного законодавства, вимог сумлінності, розумності та справедливості [2, с. 396-397].

Відповідно до ст. 6 ЦК України непойменованим договором притаманна така ознака, як «непередбаченість законодавством». З огляду на це важливо з'ясувати, що охоплюється змістом даного поняття. Досліджуючи право сторін на укладення договору, не передбаченого законом, Р.А. Лідовець зазначає: «Договір вважається таким, що передбачений законом, якщо Цивільний кодекс або інший нормативний акт виділяє його в окремий тип (вид) і надає йому відповідну правову регламентацію» [7, с. 98]. Провівши відповідне дослідження, даний науковець прийшов до висновку, що під договором, не передбаченим законом, слід розуміти договір такого типу, який повністю не врегульований спеціальними нормами цивільного законодавства і, відповідно, не виділяється ним як такий [7, с.102].

Поіменовані договори – це ті, які мають легальну назву, представлені в ЦК України або в інших нормативних актах, що визначають їх поняття, коло прав та обов'язків сторін. При укладенні поіменованого договору сторони можуть не конкретизувати права та обов'язки, обмежившись посиланням: відповідно до чинного законодавства. Непойменовані договори безпосередньо законодавством не регулюються, але сторонами на практиці застосовуються [8, с. 213]. Отже, можна приєднати до твердження С.М. Бервено, що *непоіменовані договори протистоять поіменованим договорам, тобто таким, які прямо передбачені законом* [4, с. 273]. З огляду на викладене для кваліфікації договору як поіменованого необхідно, щоб у цивільному законодавстві було закріплено поняття договору, його істотні умови, права та обов'язки сторін.

Тому можна стверджувати, що непоіменовані договори місять ознаки, які не притаманні договорам, що знайшли своє закріплення в цивільному законодавстві, є новими, тобто їм притаманна така ознака, як новизна.

В.О. Горєв зазначає, що «*вибір непоіменованого договору означає розробку невідомого цивільному законодавству договору, тому учасники цивільних відносин повинні достовірно знати, які положення цивільного законодавства і в якій послідовності підлягають застосуванню у випадку укладення ними такого договору*» [9, с. 14].

Наведене дає підстави для висновку про те, що конструкції як непойменованих, так і змішаних договорів створюються самими їх учасниками, тобто норми цивільно-правових актів безпосередньо непередбачені. Це договори, що регулюють відносини в різних сферах діяльності, а тому можуть існувати в найрізноманітніших формах. Нові договірні форми можуть виникати як серед договорів, які зустрічаються рідко, так і в разі багатозразового укладення договорів, коли їх форма є однотипною для всіх.

Однак, якщо змішаний договір – це складний за своїм змістом договір, то непойменований договір за своїм змістом є простим. У літературі зазначається, що «*прості договори є договорами унітарними, а це означає, що договір містить елементи лише одного договірного*

виду, з якого виникають відповідні зобов'язання. Непойменований унітарний договір – це договір, який містить у собі неврегульовані законодавством складові одного виду» [5, с. 19].

Тотожним до поняття «непойменований договір» є поняття «непередбачений законодавством договір». «Аналіз різних теорій і законодавства стосовно правового регулювання непойменованих договорів свідчить, що в цивільному законодавстві немає норми, яка б чітко вказувала б на те, якими саме положеннями повинні регулюватися такі договори» [10, с. 100].

Щоб виявити правові норми, які слід застосовувати при укладенні непойменованого договору, необхідно врахувати зміст поняття «непередбачений законодавством договір» та його співвідношення з поняттям «неврегульований законодавством договір».

У доктрині цивільного права існують різні погляди на питання правової урегульованості непойменованих договорів. На думку Р.Б. Шишки, «*непойменованість договорів не означає, що вони взагалі опинилися поза правовим регулюванням і впливом права*» [11, с. 9]. Зазначена думка є обгрунтованою. Детальний аналіз ст. 6 ЦК України засвідчує, що законодавець правове регулювання непойменованих договорів підпорядкував загальним засадам цивільного законодавства, які безпосередньо визначені в ст. 3 ЦК України. Саме ці принципи є тою, вихідною точкою до якої слід звертатися при укладенні непойменованих договорів. Отже, для регулювання непойменованих договорів слід застосовувати аналогію права. У літературі зазначається, що «*аналогію права можуть використовувати суб'єкти цивільного права, обираючи для себе при укладенні договору, не передбаченого законом, орієнтири змісту (умови) останнього*» [12, с. 15].

Отже, основою правового регулювання змішаного договору є норми чинного законодавства, що регулюють різні типи договорів, а основою правового регулювання непойменованих договорів є аналогія права, тобто загальні засади цивільного законодавства, встановлені ст. 3 ЦК України. Разом з тим при укладенні змішаних і поіменованих договорів слід керуватися загальними нормами, що регулюють цивільно-правові договори.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави для таких висновків:

1. Спільною рисою змішаних і непойменованих договорів є те, що такі договірні конструкції створюються їх учасниками. Однак у змішаному договорі поєднуються елементи щонайменше двох передбачених чинним законодавством договорів. У свою чергу, кожна договірна конструкція непойменованого договору містить особливості, існування яких не дозволяє «підвести» його під уже відомі законодавству договори.

2. У випадку, коли застосування положень актів цивільного законодавства про договори, елементи яких містить змішаний договір, суперечить його суті, сторони в змішаному договорі можуть відійти від цих положень та застосовувати загальні норми, що регулюють цивільно-правові договори.

3. При укладенні непойменованих договорів, насамперед, слід керуватися загальними засадами цивільного законодавства, тобто застосовувати аналогію права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Договірне право України. Загальна частина: навчальний посібн. / Т.В.Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.; за ред. О.В.Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.
3. Лідовець Р.А. Змішані договори в цивільному праві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. Наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» // Р.А. Лідовець. – Львів, 2005. – 20 с.
4. Бервено С.М. Проблеми договірної права України : [монографія] / С. М. Бервено. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 392 с. (№8)
5. Мигалок Л. Класифікація непойменованих договорів / Л. Мигалок // Підприємництво, господарство, право. – 2012. – № 2. – С. 18 – 21.

6. Лідовець Р.А. Особливості виконання змішаного договору // Підприємництво, господарство, право. – 2004. – № 6. – С. 53 – 156.
7. Лідовець Р.А. Право сторін на укладення договору, не передбаченого законом, як один із елементів свободи договору / Р.А. Лідовець // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. – 2003. – Випуск XI. – С. 97–103.
8. Заїка Ю.О. Українське цивільне право: [навч. посібник] / Ю.О. Заїка. – [2-ге вид. змін і доп.]. – К. : Правова єдність, 2008. – 368 с.
9. Горев В.О. Свобода договору як загальна засада цивільного законодавства України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / В.О. Горев. – К., 2007. – 22 с.
10. Мигалюк Л. Правове регулювання непойменованих договорів в цивільному праві України // Підприємництво, господарство, право. – 2012. – № 2. – С. 96 – 100
11. Поєднання публічно-правових та приватно-правових механізмів регулювання господарських відносин: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19-30 жовтня 2007 р., м. Івано-Франківськ. – Івано-Франківськ, 2007. – 319 с.
12. Цивільне право України: [навч. посібник] / За ред. Є.О. Харитонова, Н.Ю. Голубевої. – К. : Істина, 2009. – 280 с.

СПОСОБИ ТА ФОРМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА WAYS AND FORMS OF THE PROTECTION OF COPYRIGHT

Грабовська Г.М.,

доцент кафедри цивільного права і процесу
Національного авіаційного університету

У статті розглядаються правові питання захисту авторського права. Проаналізовані способи та форми захисту авторських прав.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, майнові права, захист, плагиат, піратство.

В статье рассматриваются правовые вопросы защиты авторских прав. Проанализированы способы и формы защиты авторских прав.

Ключевые слова: право интеллектуальной собственности, имущественные права, защита, плагиат, пиратство.

In the article the ways and forms of copyright protection was analyzed.

Key words: intellectual property law, property rights, defence, plagiarism, piracy.

У сучасних умовах особливої актуальності набувають питання, пов'язані з охороною авторських та суміжних прав на результати творчої інтелектуальної діяльності у сфері літератури, мистецтва, науки. Забезпечення майнового та особисто немайнового права авторів в Україні є важливою умовою формування громадянського суспільства. Конституція України проголошує, що належний захист прав і свобод людини і громадянина гарантує суд (ст. 55). Захист прав інтелектуальної власності здійснюється у встановленому законом порядку у формах кримінального, цивільного, господарського судочинства.

Питання щодо форм захисту авторських та суміжних прав досліджували такі науковці, як: М. Галантич, М. Гуренко-Вайцман, О. Орлюк, О. Святоцький, О. Штефан, Н. Філік тощо.

У зв'язку із розвитком інтелектуального права особлива увага в сучасних умовах приділяється питанню захисту авторського та суміжного права. Це пов'язано з тим, що відбуваються різного роду порушення майнових та особисто немайнових прав суб'єктів інтелектуальної власності. Дослідження цієї проблематики в Україні є актуальним, оскільки особа, реалізуючи право на творчу, інтелектуальну працю, має право і на захист результатів своєї творчості. Метою даної статті є висвітлення поняття та способів захисту авторського права та суміжних прав.

Щодо питання захисту прав та законних інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав законом передбачені заходи з їх визнання та поновлення, припинення їх порушення, застосування до правопорушників заходів юридичної відповідальності [4, с. 297].

Існує дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна і неюрисдикційна. Неюрисдикційна форма передбачає захист права інтелектуальної власності своїми силами, без звернення за допомогою до державних або інших компетентних органів. До неї можемо віднести відмову здійснити певні дії, передбачені укладеним договором про передачу майнових прав інтелектуальної власності, або відмову від виконання недійсного договору. Обрані засоби самозахисту не по-

винні бути забороненими законодавством та не повинні суперечити моральним засадам суспільства. Юридичні форми захисту застосовують два порядки захисту: загальний (судовий) та спеціальний (адміністративний). Загальний порядок захисту здійснюється в судах. Спеціальний порядок захисту прав здійснюється в органах державного управління, або в органах Антимонопольного комітету України, або в органах державної митної служби України.

Згідно із Законом України «Про авторське право та суміжні права» (ст. 51) захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав здійснюється в порядку адміністративного, цивільного і кримінального законодавства.

Цивільно-правова – найпоширеніша процедура вирішення спорів відносно прав автора на твір. Головна мета – не покарання порушника, а відновлення прав і компенсація збитків.

Кримінально-правова процедура вирішення спорів передбачає притягнення порушника до кримінальної відповідальності. Однак, щоб кваліфікувати правопорушення щодо авторського твору як кримінальний злочин, необхідно, щоб йому були властиві такі ознаки даного злочинного діяння, як: повторність, здійснення дій за попередньою змовою групою осіб, нанесення матеріальних збитків у великих або особливо великих розмірах, здійснення подібних дій службовою особою з використанням службового становища. При цьому суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом із прямою формою вини.

Кримінально-правова відповідальність передбачає такі види покарання, як штраф, виправні роботи, позбавлення волі, конфіскація майна.

Адміністративно-правова процедура зводиться переважно до звернення особи, авторські права якої порушені, зі скаргою в Антимонопольний комітет України або інший відповідний компетентний орган, уповноважений розв'язувати дані питання. При цьому будь-яке рішення такого державного органа може бути потім оскаржено в судовому порядку [8].